AVİM Yorum • No: 2018 / 65 • Ağustos

AB-ERMENİSTAN İLİŞKİLERİ İÇİN YENİ HUKUKİ ZEMİN

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

Avrupa Birliği (AB) - Ermenistan ikili ilişkilerinin hukuki temeli, 1999 yılında onaylanan Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması'na dayanır. Bu anlaşma, siyasi diyalog, ticaret, yatırım, ekonomi, yasama ve kültür alanlarında geniş kapsamlı bir işbirliği platformu sunmaktadır. Söz konusu anlaşma, 20. yüzyılın sonunda imzalanmış ve onaylanmış olup, 21. yüzyılın başına kadar olan ilişkilerin temelini oluşturmuştur. Ancak, artan ilişkiler ve bölgesel durumdaki değişiklikler Ortaklık ve İşbirliği Anlaşmasının güncel şartların gerisinde kalmasına neden oldu ve Ermenistan (bir Güney Kafkasya ülkesi olarak), AB ile ENP ülkeleri (Ermenistan dahil) arasındaki yakın ilişkileri teşvik eden Avrupa Komşuluk Politikası'na (ENP-European Neighborhood Policy) dahil edildi.[1]

Bu çerçevede, 2 Mart 2005 tarihinde Ermenistan için bir ENP Eylem Planı yayınlandı. Eylem Planı için belirlenen ana hedefler arasında hukukun üstünlüğünü, demokratik yapıları ve çoğulculuğu güçlendirmek; demokratik seçimler gerçekleştirmek; Anayasa reformu; yerel öz-yönetim reformu; insan hakları ve temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmek; iş ortamında iyileştirmeler; yolsuzlukla ve dolandırıcılıkla mücadele; vergi, gümrük idareleri ve mevzuat reformu, son olarak da çatışma çözümüne ve bölgesel işbirliğinin ilerletilmesine doğru ilerleme yer almaktadır. AB-Ermenistan ENP Eylem Planı, 2006 yılının Kasım ayında beş yıllık bir süre için kabul edildi. Ermenistan, 2009 yılında ENP'nin özel bir boyutu olan ve ortak bir ortak demokrasi, refah, istikrar ve artan işbirliği alanı oluşturmayı amaçlayan AB'nin Doğu Ortaklığı'na alındı.[2]

AB-Ermenistan Ortaklık Anlaşması konulu müzakereler 2010 yılının Temmuz ayında, AB ve Ermenistan arasındaki derin ve kapsamlı serbest ticaret bölgesi anlaşması da 2012 yılının Haziran ayında başladı. Müzakereler, Temmuz 2013'te başarıyla sonuçlandı. Ancak Ermenistan Cumhurbaşkanı Serj Sarkisyan, AB üyeliği sürecinden son dakikada çekilmiş ve anlaşmayı imzalamayarak Ermenistan'ın Rusya'nın öncülüğünde Avrasya Ekonomik Birliği'ne üye olmayı hedeflediğini açıklamıştır.[3]

Ermenistan'ın Eylül 2013'teki Ortaklık Anlaşmasını imzalamama kararının ardından, AB ile Derin ve Kapsamlı Serbest Ticaret Bölgesi ve Ermenistan'ın daha sonra, 2015 yılının Ocak ayında Avrasya Ekonomik Birliği'ne girmesiyle de dahil olmak üzere Ermenistan ve AB, gelecekteki işbirliğine yönelik bir yol bulmak için siyasi ve ticari diyalogları yine de sürdürdü. Aralık 2015'te yeni bir çerçeve anlaşmaya ilişkin müzakereler başlatılmış ve 24

Kasım 2017'de Brüksel'de düzenlenen Doğu Ortaklığı Zirvesi'nin kapsamındaki Kapsamlı ve Geliştirilmiş Ortaklık Anlaşması'nın (CEPA) imzalanması ile sonuçlanmıştır. CEPA, Tarafların siyasi, sektörel ve ticaret alanlarındaki karşılıklı faydaya dayalı ilişkilerini derinleştiren modern, kapsamlı ve iddialı bir anlaşma olarak kabul edilir.[4]

AB-Ermenistan Ortaklık Öncelikleri Şubat 2018'de imzalandı. Söz konusu öncelikler; yeni anlaşma bağlamı da dahil olmak üzere ortaklar arasındaki işbirliğinin uygulanmasını kolaylaştırmayı ve AB ile Ermenistan arasındaki ilişkiyi güçlendirmeyi ve evrensel değerler ile istikrarın, dayanıklılığın, güvencenin, demokrasiye dayalı refahın, insan haklarının, hukukun üstünlüğünün, sürdürülebilir ekonomik büyümenin ve açıklığın teşvik edilmesini amaçlamaktadır." Aslında, bu öncelikler Brüksel'de düzenlenen 24 Kasım 2017 Doğu Ortaklığı Zirvesi'nde kabul edilen öncelikleri yansıtıyor. Bu bağlamda, söz konusu Zirvede benimsenen Deklarasyon, hem AB hem de altı ortak ülkenin Doğu Ortaklığı'na olan açık taahhüdünü bir kez daha teyit etmiş ve ortak değerler ile reform gündeminin uygulanmasının önemine dikkat çekerek sonuçlara dayalı olarak dört öncelik alanı sunmuştur: (1) ekonomik gelişme ve pazar fırsatları; (2) kurumları ve iyi yönetimi güçlendirmek; (3) bağlanırlık, enerji verimliliği, çevre ve iklim değişikliği; ve (4) hareketlilik ve insanlar arası iletişim.[5]

Kapsamlı ve Geliştirilmiş Ortaklık Anlaşması, 1 Haziran 2018 tarihinde geçici uygulamaya girmiş ve Anlaşma kapsamındaki Ortaklık Konseyi'nin ilk toplantısı 21 Haziran 2018 tarihinde yapılmıştır. Konsey, Sözleşmenin uygulanmasını denetlemek ve karşılıklı menfaat konularını tartışmak için CEPA kapsamında kurulan en yüksek kurumdur. Konseye Avrupa Birliği Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini başkanlık etmiş ve Dışişleri Bakanı Zohrab Mnatsakanyan Ermeni heyetini yönetmiştir. Ermenistan ve AB, Ortak Basın Bildirisi'nde bu yeni hukuki temel, Doğu Ortaklığı ve gözden geçirilmiş Avrupa Komşuluk Politikası çerçevesinde işbirliğini genişletme ve derinleştirme konusundaki istekliliklerini dile getirdiler.[6]

Bu çerçevede Ortaklık Konseyi, Anayasa çerçevesine uygun, demokratik bir hükümet değişikliğine yol açan Ermenistan'daki son protestoların barışçıl doğasını memnuniyetle karşılamıştır. AB, tüm taraflarca uygulanan genel ihtiyata övgüde bulunmuş ve sivil toplum da dahil olmak üzere tüm siyasi paydaşlar arasında sürekli ve kapsamlı bir diyalog çağrısında bulunmuştur. AB, Ermenistan hükümetinin yolsuzlukla mücadele konusundaki kararlılığını ve Ermenistan hükümetinin bu alanda bugüne kadar yaptığı faaliyetleri memnuniyetle karşıladı. AB, demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü ve insan haklarına saygıyı artırmaya, aynı zamanda Ermenistan'daki refah ve sosyoekonomik direnci güçlendirmeye yönelik reformlar için teknik ve mali yardım da dahil olmak üzere desteğini yeniden teyit etti.

Ortaklık Konseyi, Ermenistan'ın seçim yasasını seçim sürecinde güven oluşturmak için AGİT ODIHR tavsiyeleri doğrultusunda değiştirmenin önemini vurguladı. AB, yeni seçimlerin organizasyonu ve izlenmesinde Ermenistan'a yardım etmeye hazır olduğunu ifade etti. Ortaklık Konseyi ayrıca, hukukun üstünlüğü ile ekonomik ve sosyal kalkınma için önemli bir ön koşul olan etkili ve bağımsız bir yargı sisteminin şart olduğunun altını çizerek, Yeni Ceza Kanununun ve yeni bir Ceza Usul Kanununun geliştirilmesi ile hızlı bir ilerlemeye ihtiyaç olduğunu belirtti ve kapsamlı bir ayrımcılık karşıtı mevzuatın önemini

vurguladı.

Ayrıca, Ortaklık Konseyi, Ermenistan'da istikrarlı, ticari ve öngörülebilir bir ticaret ortamının sağlanması için coğrafi göstergelerin korunmasına ilişkin hükümlerin tam ve zamanında uygulanması dahil CEPA hükümlerinin geliştirilmesine yönelik sürekli çaba gösterme ihtiyacına dikkat çekti. Ortaklık Konseyi, aynı zamanda vergilendirme alanında Ticari Vergilendirme ile ilgili Davranış Kuralları'na ilişkin olarak iyi yönetimin öneminin altını çizdi.

Ortaklık Konseyi, enerji konusunda CEPA ve 21 Şubat 2018'de imzalanan AB-Ermenistan Ortaklık Öncelikleri doğrultusunda enerji güvenliği, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji ve nükleer güvenliğin önemini vurguladı. Ortaklık Konseyi, taşımacılık konusunda 24 Kasım 2017'de imzalanan ve pazara erişimi iyileştirerek en yüksek güvenlik, çevre ve sosyal standartlara katkıda bulunacak olan AB-Ermenistan Kapsamlı Hava Taşımacılığı Anlaşması'nın imzalanmasının sabırsızlıkla beklendiğini belirtti. Ek olarak Ermenistan, tüm kriterler karşılandığı takdirde bir Vize Serbestleşmesi Diyaloğu başlatma isteğini dile getirdi.

Ortaklık Konseyi tarafından, AB-Ermenistan Ortaklık Önceliklerinin Ermenistan için AB yardımı önceliklerini şekillendireceğini hatırlatıldı. 2017-2021 yılları için 160 milyon Euro'dan fazla kaynak ayrıldı. Ortaklık Konseyi, bu kaynakların CEPA'nın uygulanmasını desteklemek ve yurttaşların yaşam koşullarını görünür ve somut bir şekilde geliştirmek amacıyla en iyi şekilde kullanılması gerektiğini vurgulamıştır.

AB'nin, AGİT Minsk Grubu Eşbaşkanlarının Dağlık Karabağ çatışmasına barışçıl bir çözüm bulma çabalarına verdiği desteği yinelediği de dikkate değer. Ayrıca, AB'nin Ermenistan ile Türkiye arasındaki ilişkilerin normalleşmesini destekleme taahhüdünü yinelediği ve her iki tarafı da hiçbir önkoşul olmaksızın bu sürece katılmaya teşvik ettiği vurgulanmalıdır.

Bazı yorumlarda da belirtildiği gibi, AB ve Ermenistan arasındaki Kapsamlı ve Geliştirilmiş Ortaklık Anlaşmasının Güney Kafkasya'daki jeopolitik dengeyi veya Ermenistan'ın dış politikasını değiştirmesi olası değildir. [7] Bu anlaşma Ermenistan ve AB arasındaki ilişkiler için yeni bir kanuni temel teşkil etse ve bu şekilde sunulsa da, siyasi gerçeklikte yakın bölgelerdeki normal ve çoğunlukla etkisiz AB faaliyetlerinden çok daha fazlasını temsil etmemektedir.

[1] Brief Notes about EU-Armenia Relations, Union of Informed Citizens, 24 Kasım 2017, blm. Foreign Policy, http://uicarmenia.org/en/3932.

[2] European Neighbourhood Policy: Armenia (European Commission, 02 Mart 2005), IP/05/237, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-05-237_en.htm; Accompanying the Communication from the Commission to the Council and the European Parliament Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007 (COMMISSION OF THE E UROPEAN COMMUNITIES, 04 Mart 2018), COM(2008) 164, https://transparency.am/assets/files/12(1).pdf.

[3] Brief Notes about EU-Armenia Relations.

[4] Report on EU Armenia relations in the framework of the revised ENP (HIGH REPRESENTATIVE OF THE UNION FOR FOREIGN AFFAIRS AND SECURITY POLICY, 04 Nisan 2018), SWD(2018) 330 final, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/report_on_eu-armenia_relations_in_the_framework_of_the_revised_enp.pdf.

[5] Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit (General Secretariat of the Council, 24 Kasım 2017), COEST 324, http://www.consilium.europa.eu/media/31758/final-statement-st14821en17.pdf; Partnership Priorities Between The European Union And Armenia (European Union External Action, t.y.), https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eu-armenia_partnership_priorities_0.pdf.

[6] Joint press statement following the first Partnership Council meeting between the European Union and Armenia (European Council Council of the European Union, 21 Haziran 2018), 369/18, http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/21/joint-press-statement-following-the-first-partnership-council-meeting-between-the-european-union-and-armenia/; Review of the European Neighbourhood Policy (ENP), European Neighbourhood Policy And Enlargement Negotiations, 12 Haziran 2016, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/tenders/consultation_en_en.

[7] Maral Tavitian ve Benyamin Poghosyan, Armenias Tricky EU-Russia Balancing Act, Council on Foreign Relations, 04 Mayıs 2018, https://www.cfr.org/interview/armenias-tricky-eu-russia-balancing-act.

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "AB-ERMENİSTAN İLİŞKİLERİ İÇİN YENİ HUKUKİ ZEMİN." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2018 / 65. Ağustos 02. Erişim Ekim 30, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Yorum/AB-ERMENISTAN-ILISKILERI-ICIN-YENI-HUKUKI-ZEMIN

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi

E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır